

Hak-al

Twee bruine boszangers in de Steenwaard

De focus op...

IJsduiker

Waar komt
die naam
vandaan?

De houtduif als buur

Fotowedstrijd Natuur in de buurt

COLOFON

Hak-al is een uitgave van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg en wordt gratis onder haar leden verspreid.

NATUUR- EN VOGELWACHT CULEMBORG (NVWC)

Steenovenslaan 20
41 01 AM Culemborg
Triodosbank: NL53TRIO 0781 404 312
KvK Tiel : 40156764
e-mail : post@nvwc.nl
website: www.nvwc.nl
www.facebook.com/nvwculemborg
NVWC op Twitter: @NVWCulemborg

ANBI (ALGEMEEN NUT BEOGENDE INSTELLING)

De NVWC is een ANBI-instelling: een gift aan de NVWC is aftrekbaar van het belastbaar inkomen.

REDACTIE

Eindredacteur: Louis van Oort
Coördinatie: Gabriëlle van Appeldoorn
Vormgeving: Sandra Aardema en Berry Lucas
Teksten: redactie@nvwc.nl
Foto's: hakalopmaak@nvwc.nl

DRUK

Stichting MEO, Alkmaar
Oplage: 350 exemplaren

VRAGEN OVER BEZORGING

Loes Plaisier 0345 - 519 847
Distributie:
A. van de Berg, Y. & J. Bosma,
Th. & A. Boudewijn, J. Geven, G. Greve,
J.J. Geleedst, Y. Jakobs-Lammers,
Jandirk Kievit, L. van der Kooij,
Jan Dirk Buizer & Mirjam Melman,
W. & C. Rubers, W. de Rooij,
H. van de Warenburg en F. Waroux.

FOTO'S

Cover: Overall winnaar fotowedstrijd
Foto gemaakt door: Sandra Aardema
Achterzijde: Winter
Foto's gemaakt door: Berry Lucas

ADRESSEN EN INFO

BESTUUR

Contact opnemen met bestuur kan door te mailen naar bestuur@nvwc.nl of te bellen.

Kars Veling (voorzitter)

0345 - 531 689

Martin Heerschop (secretaris)

0345 - 520 380

Johan de Kruijff (penningmeester)

0345 - 515 767

Carolien Duivenvoorde

0345 - 505 423

Ruud Post

0345 - 501 929

Han Sloots

0345 - 518 716

Sarie Buijze

0345 - 522 152

INSECTENWERKGROEP

Karin Verspui
0345 - 574 123
insectenoor@nvwc.nl

JEUGDGROEP

Winy Verdouw
0345 - 517 993
06 - 40 80 52 08
jeugdcoor@nvwc.nl

KNOTWERKGROEP

Harry van de Warenburg
0345 - 514 358
knotcoor@nvwc.nl

LEZINGEN EN CURSUSSEN

Annette van Berkel
0345 - 531 689
lezingcoor@nvwc.nl

NESTKASTWERKGROEP

Cees van Appeldoorn
Gerrit van Utrecht
nestkastcoor@nvwc.nl

PLANTENWERKGROEP

Leo van der Kooij
0345 - 515 450
plantenoor@nvwc.nl

TUIN- EN KLUSWERKGROEP

Frans Waroux
0345 - 515 393
kluscoor@nvwc.nl

VOGELWERKGROEP

Gerrit-Jan Klop
06 - 51 14 86 42
vogelcoor@nvwc.nl

ZOOGDIERENWERKGROEP

Jurgen Geven
0345 - 533 756
zoogdierenoor@nvwc.nl

VRAGEN OVER INSECTEN

Annette van Berkel
0345 - 531 689
lezingcoor@nvwc.nl
Ewoud van de Ploeg
Agrius_convoluti@hotmail.com
Maartje Peeters
peetmaartje@hotmail.com

Wil je je inzetten als vrijwilliger?

Neem contact op met de coördinator van één van de werkgroepen!

Draagt je de Natuur- en Vogelwacht ook een warm hart toe? Word dan lid!

Het lidmaatschap voor het eerste gezinslid kost €20 per jaar, andere gezinsleden betalen de helft: €10 euro per jaar.

Wat krijg je voor je bijdrage?

Viermaal per jaar het clubblad 'Hak-al'
Aankondigingen van alle activiteiten via de maandelijkse e-mailnieuwsbrief Tsjiepl!
Mogelijkheid om deel te nemen aan alle activiteiten. Stemrechten, je kunt dus meebeeslissen over het beleid van de NVWC.

DONATEURS

Organisaties of personen die de NVWC willen steunen, zijn van harte welkom als donateur.
De minimale jaarlijkse donatie is €20.

Wil je lid of donateur worden, download dan het aanmeldingsformulier op onze website: www.nvwc.nl, vul dit in en verzend dit digitaal naar ledenadmin@nvwc.nl. Per post kan natuurlijk ook, naar: Steenovenslaan 20, 4101 AM Culemborg.

Lidmaatschap en contributie

Nieuwe leden, adreswijzigingen en overige veranderingen in lidmaatschap kunnen worden doorgeven via e-mail aan: ledenadmin@nvwc.nl
Of via het postadres van 'De Steenuil' t.a.v. ledenadministratie.

Opzegging uiterlijk één maand voor het einde van het verenigingsjaar.

Betaling liefst per automatische incasso, anders na betalingsoproep per e-mail (indien beschikbaar) of per brief.

In dit nummer

4	Van het bestuur	18	De jeugdgroep gaat op zoek naar paddenstoelen
4	Het Oortdeel
Dé natuurliefhebber bestaat niet	20	Op muizenjacht met de jeugdgroep
5	Laatste 2 maandwinnaars	22	42 dagen vlinders tellen in mijn eigen tuin
6	Winnaars en prijsuitreikingen	24	De focus op ...
Nog even de natuurtuin (in wording) bij De Steenuil
11	Sandra Aardema wint fotowedstrijd Natuur in de buurt
'Het was een geluksmomentje'	26	Waar komt die naam vandaan?
De IJsdijker
12	2 bruine boszangers in de Steenwaard	28	Kinderpagina
14	De houtduif als buur	30	700 soortendag, Culemborg 700
16	Wildcameraonderzoek op het ecoduct Lage Veld
en in de Steenwaard	32	Agenda

Van het bestuur

De vakantie zit er weer helemaal op en er zijn al weer allerlei activiteiten geweest. De vogelexcursies van Gerrit-Jan zijn steeds weer een succes en ook de eerste lezingen hadden een prima opkomst.

Deze winter zijn er ook lezingen in de Bibliotheek/Weeshuis. We hopen dat we daardoor een nieuw publiek kunnen bereiken en nieuwe mensen enthousiast kunnen maken voor de natuur rond Culemborg en de NVWC. De eerste twee vlinderfilms door Annette in oktober en een presentatie over mooie (natuur) gebieden bij Culemborg door Kars in november waren erg leuk en daar waren, naast vogelwachters, ook flink wat nieuwe gezichten. Iedere tweede woensdag van de maand is er zo'n lezing.

Op 25 november maakte een aantal NVWC'ers kennis met de nieuwe burgemeester, Gerdo van Grootheest. Na

een kopje koffie in de Steenuil werd een wandeling gemaakt in de Baarsewaard. Gerdo was hiervoor wethouder in Maastricht en had daar onder andere natuur in zijn portefeuille, dus hij weet er wel het nodige van. We hebben verteld waar we als NVWC mee bezig zijn en hoe onze relatie met de gemeente is. Het groenbeheer en hoe dat mee kan werken aan meer natuurwaarden kwam aan de orde, maar ook Natuur- en Milieueducatie. Het was een plezierig contact en we hopen komend voorjaar nog een keer op pad te gaan, mogelijk samen met een of meer wethouders.

Het overleg over de Redichemse waard is

nog steeds volop aan de gang en kost veel tijd, vooral van onze 'vooruitgeschoven' post Yme Jan. Maar het is het waard, want de Redichemse waard kan een prachtig natuurgebied worden met veel bijzondere soorten en ook nog eens een prima gebied voor Culemborgers om ervan te genieten.

Als u op- of aanmerkingen heeft of goede ideeën voor het bestuur laat ons dat alstublieft weten via bestuur@nvwc.nl. Samen maken we de club en hoe meer input er komt vanuit u, hoe beter de NVWC wordt en hoe beter we van de natuur rond Culemborg kunnen genieten, onderzoeken, beschermen en er over vertellen aan alle Culemborgers. En daar zijn we voor!

Het Oortdeel

Louis van Oort - Lvanoort@planet.nl

De rijkdom van de natuur is onvoorstelbaar. We kunnen slechts een beredeneerde gooi doen naar de gigantische hoeveelheid levensvormen die er zijn op aarde. En de variatie is schier oneindig.

Nu zal ik niet meteen zeggen dat precies hetzelfde geldt voor natuurliefhebbers, maar ik durf gerust te stellen dat ook hier bepaald geen sprake is van een monolithisch blok. De ene natuurliefhebber is de andere niet, zeg maar.

Neem bijvoorbeeld vogelaars - om maar dicht bij mijn eigen stokpaardje te blijven. Je hebt een heel scala aan vogelaarsoorten, doorgaans vooral gedefinieerd op grond van de mate van hun fanatisme. Dat loopt

Dé natuurliefhebber bestaat niet

van de latente liefhebber die amper een mus van een koolmees kan onderscheiden maar die 'vogeltjes in de tuin altijd zo leuk vindt', tot de nietsontziende twitcher die 1500 kilometer naar Zuid-Frankrijk rijdt (en daarna direct terug!) om een voor West-Europa zeer zeldzame roodpootgent te zien (true story). Daartussen zitten talloze tussenvormen, u kent ze ongetwijfeld. Vaak gaan ze goed samen, maar niet zelden ook helemaal niet. Dan krijg je schurende dialogen van twitchers die lyrisch zijn over een zeldzame soort, met Maarten van Rossem-achtige wegrelatievevogelaars die dan 'Ach wat een flauwekul' roepen. 'Het gedragje van een pimpelmees is net zo mooi. Alle vogels zijn mooi!'

Persoonlijk denk ik dan: wat een natuurmarxisme! Natuurlijk zijn niet alle vogels even mooi en even belangrijk! Waarmee u meteen een beeld heeft van naar welke kant van het spectrum ik neig. Hoewel het vroeger allemaal nog wat scherper was, leiden de verschillen ook nu nog regelmatig tot pittige discussies. Of erger nog: non-communicatie tussen de verschillende stromingen. Fanatieke

vogelaars moeten weinig van die 'dooie mussen' hebben, terwijl de wat bedaagdere vogelliefhebber een broertje dood heeft aan die jachtige 'postzegelverzamelaars'.

Ook bij vlinder- en libellenliefhebbers zie ik de laatste jaren een dergelijke 'tweestrijd' ontstaan, terwijl er onbevestigde berichten zijn van een sluipwesponderzoeker die een sluipwesptwitcher te lijf is gegaan met een stikpot.

Het lijkt soms compleet oorlog in de natuurliefhebberswereld: wrijving tussen eierrapers en weidevogelbeschermers, tussen vissende natuurliefhebbers en de niet-vissende soort, tussen vegetarische buitenstruiners en vleesetende vogelaars. Man, het is een wonder dat er nog zoiets bestaat als de NVWC!

Ach, eigenlijk is het zo gek nog niet. Er is tenslotte één gigantische gemene deler: de natuur. Hoe je die beleeft of wilt beleven, moet iedereen natuurlijk lekker zelf weten.

Zo lang je onze postzegeltjes maar niet verjaagt met een gedragje...

Fotowedstrijd Natuur in de buurt

door Gabriëlle van Appeldoorn,
foto's Berry Lucas

Van 1 april tot 1 oktober 2017 organiseerde de NVWC een fotowedstrijd met als thema: **Natuur in de buurt**. Een foto-wedstrijd om het grote publiek kennis te laten maken met de schoonheid van de Culemborgse natuur en het landschap. Fotografen werden opgeroepen erop uit te trekken met de camera of mobiele telefoon, om de natuur in en om de stad te fotograferen en met hun mooiste foto's mee te doen met de wedstrijd. De website van de NVWC, Facebook en de Culemborgse Courant werden ingezet om mensen te betrekken bij de natuur en om zelf foto's in te sturen.

Hoeveel foto's deden mee in de wedstrijd?

Met verve werd vastgelegd hoe mooi de Culemborgse natuur en het landschap is, werden eigen ervaringen gedeeld met anderen én was er kans op hele mooie prijzen! In totaal werden 303 foto's ingezonden door 123 fotografen waaronder 16 foto's door 6 fotografen in de categorie KIDS. Met 71 inzendingen was de maand mei een topmaand. De activiteit 'fotograferen' voor de jeugd en de aanmoedigen van Winny Verdouw om mee te doen aan deze wedstrijd, hebben beslist een positieve invloed gehad want er werden in mei 12 foto's ingezonden voor de categorie KIDS.

Publiekswinnaars via Facebook en Culemborgse Courant

Elke maand beoordeelde de vakjury alle inzendingen en uit de genomineerde inzendingen werden vier foto's gekozen waaruit het publiek vervolgens hun favoriet mocht kiezen via de Facebook pagina van de NVWC of via de digitale Culemborgse Courant. De zes publiekswinnaars hebben allemaal een ingelijste afdruk van 30 x 40 cm van hun winnende foto ontvangen. Ook aan de twee laatste publiekswinnaars besteden we hier uiteraard aandacht.

Marcel van Emmerik met de winnende foto van augustus

Winnaar van de augustus-editie van de fotowedstrijd Natuur in de Buurt is Marcel van Emmerik. Hij heeft de foto vroeg in de ochtend vanaf de Diefdijk zijn sfeervolle landschapsfoto geschoten. Marcel heeft meerdere foto's ingestuurd voor de wedstrijd, en is erg trots op de prijs. Allerlei onderwerpen legt Marcel vast, van gebouwen tot landschappen en dieren. Macrofotografie vindt hij ook heel leuk. "Het is een beetje een verslaving geworden".

Hans Oorthuys, de laatste publiekswinnaar van de fotowedstrijd gaat regelmatig met zijn partner op pad de natuur in. Hij gewapend met de camera, zij met een verrekijker. Ze zijn regelmatig te vinden in de natuurgebieden rondom Culemborg of in de buurt van Werk aan het Spoel. Voor de wedstrijd leverde hij natuurlijk een opname in uit het werkgebied van de NVWC maar Hans fotografeert ook regelmatig in Soesterberg waar hij zijn hobby zweefvliegen uitoefent.

Categorieën en eindbeoordeling

Bij het uitschrijven van de fotowedstrijd zijn vier categorieën bepaald: PUUR! - STAD! - KUNST! en KIDS! Al heel snel bleek dat het merendeel van de foto's werd ingezonden in de categorie PUUR! Dus moesten andere categorieën bepaald worden om een goede afspiegeling te krijgen van de in totaal 303 inzendingen waarvan de vakjury in de afgelopen zes maanden 69 foto's genomineerd heeft. Tijdens de eindbeoordeling eind oktober is door de vakjury besloten om de prijzen te verdelen in vier volwassen categorieën: Close-up, Landschap, Overige fauna en Vogels en dat de fotografen in de categorie KIDS! allemaal meedingen voor de prijzen in hun categorie. Geen vier maar dus vijf categorieën met in elke categorie een winnaar, een nummer 2 en een nummer 3.

Vakjury en sponsors

De leden van de vakjury zijn Jacqueline Spijkerman, persvoorlichter van gemeente Culemborg, Henkjan Kievit, professioneel

Hans Oorthuys met de winnende foto van september

natuurfotograaf van Vanellus Vanellus photo productions en Kars Veling, voorzitter van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg. Gemeente Culemborg was hoofdsponsor van deze fotowedstrijd en de hoofdprijs werd gesponsord door Vanellus Vanellus Photo productions. De categorieprijzen werden o.a. gesponsord door Vivara Natuurbeschermingsproducten, de winkel van Vogelbescherming Nederland en LandschappenNL. De prijzen voor de maandwinnaars werden mede mogelijk gemaakt door Foto Culemborg. De fotowedstrijd werd voor het uploaden van foto's gefaciliteerd door Culemborgse Courant.nl.

Burgers van Culemborg - jong en oud - betrekken bij de natuur

Al meer dan 40 jaar zet de NVWC zich actief in voor de natuur in en om Culemborg. Er is in die 40 jaar veel gedaan om de natuur en het Culemborgse landschap mooier, aantrekkelijker en toegankelijker te maken, én om haar te beleven en er van te genieten. Met regelmaat worden bestuurders, politici en professionals geïnformeerd over het werk van het NVWC. Een van de grote uitdagingen is om het grote publiek, de burgers van Culemborg – jong en oud - en daarbuiten, ook te betrekken.

Winnaars en prijsuitreikingen

Fotowedstrijd Natuur in de buurt

door de redactie

Voor de categorieën van de volwassenen: Close-up, Landschap, Overige fauna en Vogels is op woensdag 22 november een feestelijke prijsuitreiking gehouden en de KIDS! hadden een eigen prijsuitreiking op zaterdag 25 november tijdens een activiteit van de jeugdgroep. Een overzicht van de winnaars en de juryrapporten.

Categorie Close-up

1^e plaats: Lisboorder door Hans Kunstman

Juryrapport: Fraaie macro opname van een lisboorder, mooi geïsoleerd en scherp contrasterend met de vage geelgroene achtergrond van een gele lis. De lisboorder maakt daarbinnen een grappige, koddige indruk, lijkt op de golven van een gele zee te surfen.

2^e plaats: Kleine Vuurvlinder en veldboeket door Gijs Briene

Juryrapport: Een stilleven van een veldboeket met daarin een bijzonder vlindertje. Mooie kleurrijke compositie

Wethouder Reus overhandigt de eerste prijs in de categorie Close-up aan Hans Kunstman.

3^e plaats: Klaproos in bloemenweelde langs de dijk door Marry Kiks

Juryrapport: Sfeervolle zomerfoto met klaprozen en korenbloemen zoals ze wel veel gemaakt worden, maar elke keer is het weer fraai. Goede aandacht voor de voor- en de achtergrond en de kleuropbouw. Veel mensen zullen de bonte bloemenpracht van de Culemborgse dijken herkennen.

Categorie Landschappen

1^e plaats: Zonsopgang Baarsewaard/Everdingerwaard door Jonathan Vandevoorde

Juryrapport: Voor een fotowedstrijd worden altijd veel zonsop- en ondergangen ingestuurd. Bij ons langs de Lek zijn de zonsop- en ondergangen altijd bijzonder, maar deze sprong er meteen uit. De rietkraag met hangende pluimen is een goede keuze als voorgrond. Je voelt de stilte van de ochtend.

2^e plaats: Diefdijk in ochtendmist door Milou Oomens

Juryrapport: De foto van Milou brengt het kenmerkende Culemborgse landschap fraai in beeld. De mistvlagen in combinatie met boomrijen zorgen voor een mooie gelaagdheid en diepte van het beeld.

Jonathan Vandevoorde ontvangt de eerste prijs in de categorie Landschap

3^e plaats: Tafereel met koeien en ganzen langs de Lek door Jan van Kats

Juryrapport: Een prachtige zomerse plaat van een van de mooiste plekken in ons rivierenlandschap. Door het goed gekozen gezichtspunt ontstaat een karakteristiek beeld, waarin de rivier en wat er leeft goed tot uiting komt. Komt over als schilderkunst uit de Haagse School.

De NVWC-fotowedstrijd werd gesteund door de volgende sponsors

Culemborg

Culemborgse Courant.nl

Landschappen NL

Categorie Overige Fauna

1^e plaats en overall winnaar van de wedstrijd: Kikker tussen waterplanten door Sandra Aardema

Juryrapport: Zeer decoratieve foto van een kikker in zijn element. Bijna een impressionistisch schilderij, met kleuren en reflecties als in de Waterlelies van Monet. Knap op de plaat gezet.

2^e plaats: Minnende bevers bij Fort aan het Spoel door Gijs Briene

Juryrapport: Uniek shot van een aandoenlijk intiem moment, twee 'liefkozende' bevers die betrappt werden door Gijs. Wie had ooit kunnen denken dat we zulke wildfoto's bij Culemborg zouden kunnen maken.

3^e plaats: Spreeuwenwolk aan de Lange Avontuurseweg door Annemieke Fleer

Juryrapport: Indrukwekkende foto van een overweldigend moment. Spreeuwenwolken zijn altijd weer fascinerend. Mooie combinatie van dynamiek en een verstilde zonsondergang. De vogelvlucht levert bovendien een bijzonder patroon op waarin diepte en beweging goed zichtbaar zijn.

Categorie Vogels

1^e plaats: Rietgors in de uiterwaarden bij Everdingen door Harry Velders

Juryrapport: Een haarscherpe foto van een mannetje rietgors in zomerkleed in zijn kenmerkende biotoop. Mooi contrast tussen de vogel en het lijnenspel gevormd door rietstengels. De foto straalt een zekere rust uit.

Harry Velders ontvangt de eerste prijs in de categorie Vogels

2^e plaats: Poserende torenvalk bij Fort Everdingen door Clara Spoorenberg

Juryrapport: Een staatsieportret van een torenvalk mannetje in vol ornaat. Komt mooi strak en sprekend uit tegen de achtergrond van blauwe lucht en knoestige takken, alsof het zo gecomponeerd is.

3^e plaats: Kauw met peer door Henk de Kruijff

Juryrapport: Een beetje komische foto met veel actie. Het laat zien dat een gewone vogel als de kauw ook heel fotogeniek kan zijn.

Vlnr. Mats, Tijn en Lara

En de winnaars ontvingen de volgende prijzen

Sandra Aardema - winnaar van de hoofdprijs en de nummer 1 in de categorie overige Fauna - ontving haar prijs, de Individuele workshop natuur/landschapfotografie uit handen van juryvoorzitter Henkjan Kievit, de organisator en sponsor van de hoofdprijs. De andere winnaars van de eerste prijs in hun categorieën ontvingen hun prijs, een groepsworkshop natuur/landschapfotografie, uit handen van Joost Reus, wethouder voor GroenLinks. Deze prijzen zijn gesponsord door gemeente Culemborg en worden georganiseerd door Vanellus Vanellus photo production. De winnaars van deze eerste prijzen ontvingen bovendien als naslagwerk het Praktijkboek landschapfotografie, dat beschikbaar werd gesteld door LandschappenNL.

De winnaars van de tweede prijzen in de categorieën ontvingen uit handen van Han Sloots, bestuurslid van de Natuur- en Vogelwacht, een waardebon van € 50,-, beschikbaar gesteld door de winkel van Vogelbescherming Nederland. Daarnaast mochten zij zelf een cadeau uitkiezen dat gesponsord werd door Vivara Natuurbeschermingsproducten.

De winnaars van de derde prijzen in de categorieën ontvingen uit handen van Berry Lucas, redactielid van de Hak-al - organisator van de wedstrijd - een waardebon van € 20,-, beschikbaar gesteld door de winkel van Vogelbescherming Nederland. Ook zij mochten zelf een cadeau uitkiezen dat gesponsord werd door Vivara Natuurbeschermingsproducten.

Aan de KIDS! werden de prijzen overhandigd door Kars Veling, voorzitter van de NVWC en lid van de vakjury. De winnaar ontving een bioscoopbon ter waarde van € 40,-, de nummer 2 ging naar huis met een bioscoopbon ter waarde van € 30,- en voor de nummer 3 was er een bioscoopbon van € 20,-. Ook voor deze winnaars was er daarnaast nog een cadeau naar keuze dat gesponsord werd door Vivara Natuurbeschermingsproducten.

Reizende tentoonstelling winnende foto's

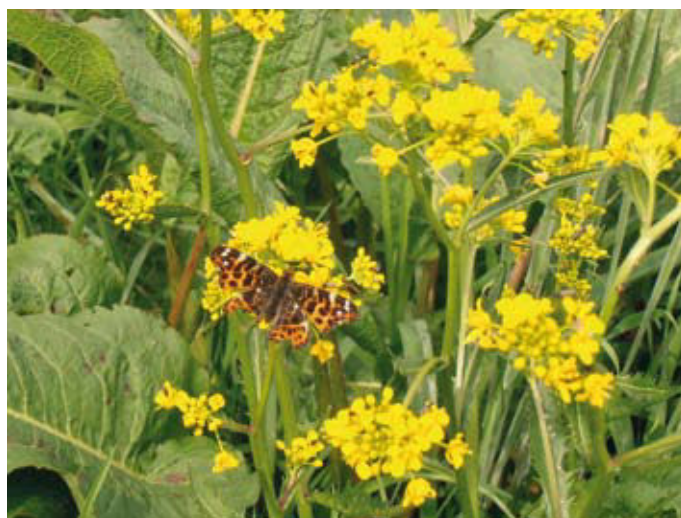
Alle winnende foto's zijn inmiddels afgedrukt op Fortex zodat deze gemakkelijk als een reizende tentoonstelling op diverse plaatsen getoond kunnen worden. Begin volgend jaar wordt een tentoonstelling gehouden in het stadhuis van Culemborg en in het eerste kwartaal 2018 worden activiteiten georganiseerd in de bibliotheek van het Weeshuis waarbij de foto's ook tentoongesteld zullen worden.

KIDS!

1ste plaats: Kikker in luchtweerspiegeling door Tijn Smeeman
Juryrapport: Heel artistieke foto van een kikker en een tak die in de wolken lijken te zweven. Knap gezien en op de plaat gezet.

2de plaats: Landkaartje (vlinder) door Lara Zielhorst
Juryrapport: Lara wist een bijzondere vlinder te fotograferen, die dit jaar meer voorkwam dan anders, het landkaartje. De bruinrode en zwarte kleuren steken mooi af tegen het gele koolzaad. De vlinder is wat gehavend (heeft kapotte vleugels), maar dat geeft de foto wat rauws en dramatisch.

3de plaats: Opspattend water in de Lek door Mats Naus
Juryrapport: Originele opname van opspattend water. Leuk bedacht en goed getimed. Steentjes gooien in de Lek is immers een typische natuurbeleving van Culemborgse kinderen.

Sandra Aardema wint fotowedstrijd Natuur in de buurt

'Het was een geluksmomentje'

door Louis van Oort

Onder toezicht van wethouder Joost Reus werden woensdagavond 22 november de prijzen uitgereikt van de natuurfotowedstrijd Natuur in de buurt. Grote winnaar werd Sandra Aardema met een 'impressionistische' foto van een kikker.

Een half jaar lang kon iedereen haar of zijn mooiste natuurfoto's insturen en iedere maand maakte organisator NVWC een maandwinnaar bekend. In totaal werden 303 foto's ingestuurd via de website van de Culemborgse Courant. Daaruit werd een longlist van 69 genomineerden samengesteld, waarna een vakjury het eindoordeel velde.

In vier categorieën (Close-up – Landschap – Overige fauna – Vogels) werden prijzen uitgedeeld, terwijl één foto als algemeen winnaar werd aangewezen. Die eer viel te beurt aan een prachtig portret van een kikker tussen de waterplanten van Sandra Aardema uit Heesselt. De jury noemde het een "zeer decoratieve foto van een kikker in zijn element. Bijna een impressionistisch schilderij zoals de Waterlilies van Monet".

De winnende foto's worden in groot formaat afgedrukt en binnenkort tentoongesteld voor het publiek.

Het geluksmomentje van Sandra

De winnares van de fotowedstrijd is zoals gezegd Sandra Aardema. Deze 29-jarige grafisch vormgeefster komt uit het Waaldorpje Heesselt. Het toeval wil dat deze editie van de Hak-al de eerste is die is vormgegeven door Sandra. Een mooi moment om haar voor te stellen, waarbij de redactie er absoluut de nadruk op wil leggen dat er geen enkel verband is tussen het toekennen van de prijs en haar toetreden tot het Hakal-team. Sandra volgt als vormgeefster Caroline van der Laan op, die wegens werk- en studieomstandigheden als redactielid moest stoppen. Ook Berry Lucas doet een stapje terug waar het de vormgeving aangaat; hij blijft wél lid van het redactieteam.

Het verhaal achter de prijswinnende foto van Sandra als volgt treffend samen: "Het was een geluksmomentje,"

Ze vertelt dat ze samen met haar vriend vaak gaat vissen. Op de bewuste dag zat ze in de Heemtuin in Geldermalsen. Dat is een parkje langs de Linge, met een soort nevengeultje waar slechts 40 centimeter water in staat. "Het werd al wat later op de dag en er gebeurde qua vissen weinig. Ik heb altijd mijn Nikon D900 bij de hand voor als er in de natuur om me heen iets interessants gebeurt. Dat was nu het geval. De zon zakte mooi achter ons weg en ik had al gezien dat er om de haverklap kikkers omhoog kwamen. Ik dacht: laat ik eens kijken of ik er eentje mooi op kan krijgen. Dat is aardig gelukt."

Henkjan Kievit overhandigt de hoofdprijs, een workshop natuurfotografie, aan Sandra Aardema.

Natuurfotografie

Sandra is een groot liefhebber van natuurfotografie. "Dat is ook niet zo gek, want ik heb de Waal in mijn achtertuin. Ik hoef de dijk maar over en ik zit midden in de natuur. We zitten tegenwoordig ook vaak in een bootje op de Waal en dat levert soms prachtige beelden op. Ik ga overigens nooit zonder goede hoes voor de camera de boot in!"

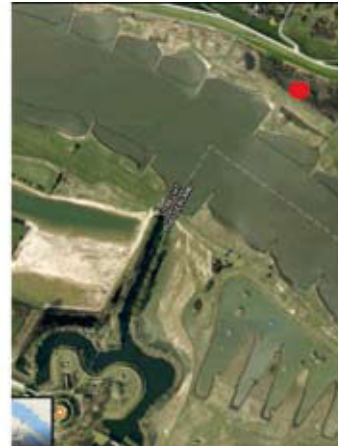
Het is niet de eerste keer dat Sandra een prijs wint met een van haar foto's. "Vorig jaar won ik de fotowedstrijd van de 'Dikke toren van Varik'. Ik stuur ook regelmatig in voor grote landelijke of internationale natuurfotowedstrijden. Hopelijk gaat het ook daar een keer bij lukken. Ik vind het leuk dat als je nu Googelt op Sandra Aardema je allerlei natuurfoto's van mij tegenkomt."

Voor beginnende natuurfotografen heeft ze één gouden tip: "Volhouden! Niet na één keer opgeven. Desnoods ga je de volgende dag terug."

2 bruine boszangers in de Steenwaard

door Arjan Brenkman

Figuur 1:
De locatie van de bruine boszanger in het werkgebied van NWWC (rood gemarkeerd).

Links is het werkgebied zwart omlijnd.

Rechts een satellietbeeld met de exacte locatie van de bruine boszanger (links onder is fort Everdingen te zien).

Op 30 oktober 2017 werd een bruine boszanger in de westelijke kant van de Steenwaard ontdekt door Bram Rijksen, een vogelaar uit Houten. Een paar dagen later bleek het zelfs om twee vogels te gaan, die tot op 6 november aanwezig waren en via een dagje Nieuwegein het gebied op 8 november hebben verlaten. Dit is een uitzonderlijke waarneming van vogels afkomstig uit Siberië, die minstens 6.000 km uit koers zijn. Alhoewel vrijwel jaarlijks enkele bruine boszangers naar Nederland verdwalen, is een geval in het binnenland exceptioneel. Het betreft, indien aanvaard, de eerste waarneming in Culemborg en de eerste zichtwaarneming van de provincie Utrecht.

Op maandagmiddag 30 oktober had Bram Rijksen eigenlijk in de Amsterdamse Waterleidingduinen moeten zijn. Zijn afspraak kwam echter te vervallen waardoor tijd overbleef om nog wat te vogelen vanuit zijn woonplaats Houten. Bram ging naar de westzijde van de Steenwaard (Figuur 1) in de hoop een klapekster te vinden. De meidoornstruiken waren echter leeg en hij besloot daarom de wilgenkraag nog even af te lopen waarin hij een zangvogeltje een droog 'tek'-roepje hoorde maken. "Het zal wel een Zwartkop zijn", was zijn gedachte, maar toch klonk de roep wat afwijkend. Na een uur niets meer dan 'getek', belde Bram rond 16.00 uur enkele vrienden uit Houten en gaf aan dat hij het bijna niet durfde te zeggen, maar dacht aan een zeldzame bruine boszanger. Op dat moment kreeg Bram plots een bruine phylloscopus zanger in beeld. Het was een bruine boszanger! Tot aan donker kon een tiental vogelaars genieten van deze zeer zeldzame zanger. Ook de volgende dag was hij nog aanwezig en op woensdag 1 november bleek dat het zelfs om twee vogels ging. De bruine boszangers bleven een week aanwezig en kregen bezoek van vele tientallen vogelaars.

Nauw verwant met tjiftjaf en fitis

Bruine boszangers zijn zangvogels die nauw verwant zijn aan de ons welbekende tjiftjaf en fitis. Ze broeden ten oosten van de rivier de Ob, ruwweg van Novosibirsk, oostelijk tot aan Japan (Figuur 2). Net als fitis en tjiftjaf, zijn bruine boszangers trekvogels en in de winter vervuilen ze de Siberische taiga voor de warmte van de terrai van Nepal tot Zuidoost Azië.

Figuur 2: Het verspreidingsgebied van de bruine boszanger.

- Broedgebied
- Overwintergebied
- Doortrekgebied

De bruine boszanger lijkt qua gedrag en biotoop het meest op fitis en houdt van natte begroeiing nabij plasjes en riviertjes (Figuur 3). Ze verblijven dichtbij of op de grond tot enkele meters hoog, maar boven in een boomkruin zal je hem in tegenstelling tot onze tjiftjaf, niet aantreffen. Bruine boszangers kunnen zich zeer goed verstoppen en hun roep is vaak datgene wat de aandacht trekt, aangezien het onwaarschijnlijk is dat de zang in Nederland wordt gehoord.

Hun verenkleed is overwegend bruin met een duidelijke gele wenkbrouwstreep als meest opvallende kenmerk (Figuur 4). De poten zijn licht, in tegenstelling tot de tjiftjaf die zwarte poten heeft, maar vaak ook lichter en geler dan fitis (Figuur 5). De combinatie van geluid, bruin verenkleed en prominente wenkbrouwstreep sluiten de meeste andere phylloscopus zangers die in Europa zijn vastgesteld uit.

Veelal aan de kust

Bruine boszangers zijn zeldzaam en tot nu toe nog niet eerder vastgesteld in Culemborg. In Nederland werd de soort

De NVWC-excursiegroep "Vogels in de buurt" o.l.v. Gerrit Jan Klop op bezoek bij de bruine boszangers.

voor het eerst vastgesteld in 1978 en sindsdien worden slechts enkele gevallen per jaar genoteerd. Tot 2012 diende de waarnemer een beschrijving voor te leggen aan de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna alvorens te worden geloofd. Als bruine boszangers worden gevonden, is dat net als voor de meeste dwaalgasten veelal aan de kust en dan vooral op Waddeneilanden, in de duinstreek en op de Maasvlakte.

Niet meer dan een handvol waarnemingen zijn ooit in het binnenland vastgesteld en alle waarnemingen stammen uit het najaar, vanaf september, met een piek eind oktober/begin november. Een enkeling bleef een hele winter. De waarneming in de Steenwaard voldoet prima aan dit beeld. Bruine boszangers komen overigens vaak alleen en daarom is het des te bijzonder dat er in de Steenwaard twee vogels aanwezig waren. Dit gebeurde in Nederland slechts eenmaal eerder, in 1987 op de Maasvlakte.

Het betreft na de Orpheusspotvogel in het Beesdse veld en overvliegende valse gier boven de Steenwaard van het voorjaar de derde nieuwe soort voor het werkgebied van de NVWC in 2017. In totaal zijn er in het werkgebied nu 266 soorten vastgesteld.

Figuur 3: Habitat van de bruine boszanger in het werkgebied van NVWC Culemborg, 5 november 2017

Figuur 4 & 5: bruine boszanger kruijpend door de wilgen. Culemborg, Steenwaard, 5 november 2017

De houtduif als buur

Houtduiven zijn voor mijn gevoel grote lompe vreetzakken. Een zomer Turkse tortels als buur leerde mij respect voor deze dieren (zie Hak-al juni 2017: De Turkse tortel als buur). Zou dat met de houtduif ook werken? Zou ik ook hun goede kanten leren kennen als ze een nest groot brengen voor mijn ogen? Dat nest kwam er zomer 2017. Hier het relaas.

De houtduif is in elk geval een mooie duif. Ik heb een keer een raamslachtoffer kunnen bekijken. Wat een prachtig verenpak met subtiele grijs tinten. En die mooi gekleurde vlek in de hals met metallic roze en groen.

Het is een grote duif. Dat valt vooral op als hij in onze eik landt of in de tuin bij de voedertafel. Een houtduif is een heel gevaarte dat ook nog eens lomp en luidruchtig beweegt.

Eetgewoonten

De houtduif houdt van eikels en komt die eten vanaf dat ze groen in de boom hangen. Tot de eikels allemaal gevallen zijn, heb ik geregeld zo'n lawaaibeest die landt of opstijgt uit de boom. Daarna komt hij ze van het schurddak of de grond rapen.

In de winter komt de houtduif ook graag bunkeren op de voedertafel. Daar zit keurig een kooi overheen waar merels, spreeuwen en kleinere vogels wel in kunnen maar duiven niet. De houtduif blijft het uiteraard een poos proberen maar als het niet lukt, gaat hij door de tuin wandelen op zoek naar ander eetbaars. En daar komt meteen een erg negatief punt: Hij eet bloemknoppen! Vooral pinksterbloemen zijn de pineut! Dus tegenwoordig staan bij mij de pinksterbloemen in het gaas zo gauw er een bloemknop in zicht komt.

Tortellende houtduiven

Afgelopen zomer heeft een houtduif man samen met zijn eega besloten dat dat oude lege Turkse tortelnest met

merelnestfundament (zie Hak-al juni 2017 De Turkse Tortel als buur) wel heel mooi is. Zij pasten het nest aan met een grote berg berkentakken waarvan de helft bij ons voor de achterdeur kwam te liggen.

We horen allerlei subtiele lieve koergeluidjes vanuit het nest als ze er gezellig samen zitten. Houtduiven tortelen heel lief met elkaar!

Minder was dat als ik de achterdeur uit stap er met veel lawaai een houtduif, of twee, uit de klimop komt storten, rakelings over mijn hoofd. Elke keer schrik je je weer een ongeluk. Dit houdt op vanaf het moment dat er werkelijk gebroed wordt.

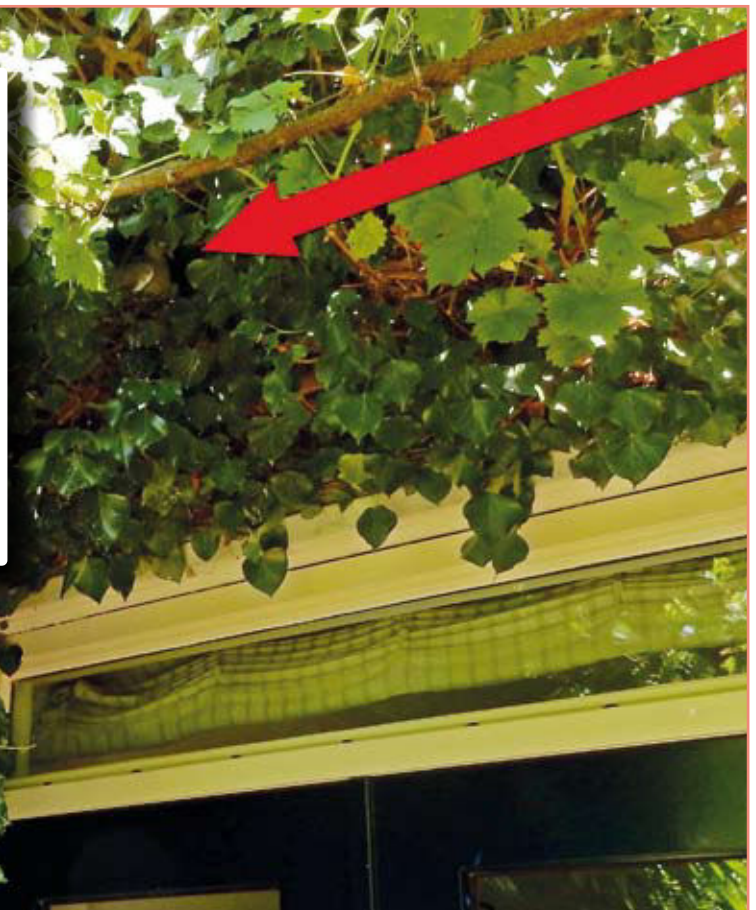
Ze (het is voornamelijk het vrouwtje dat broedt en later de kuikens warm houdt) zit bijzonder vast en komt er nauwelijks af. De jongen voeren doen ze wel samen. Maar de bezoeken zijn schaars.

Toen de twee jongen wat in de veren kwamen te zitten (ze worden naakt geboren) was ma ook veel weg en kon je de jongen zien. Iets lelijkers dan jonge houtduiven bestaat niet. En iets smerigers ook niet. De poepjes worden deels over de nestrand gedropt en deels in het nest gedeponerd! En daar komen de stoffige huidschilfers en veerschachten ook nog bij.

Zo gauw de beesten uitgevlogen waren, heb ik het nest verwijderd. De houtduiven zijn niet meer welkom!

Na bovenstaande ervaringen met de houtduif kom ik tot de conclusie dat ik niet van dat beest houd! Hij is en blijft lawaaiig en lomp en is een ongelooflijke smeerpots.

Een houtduif als buur? Liever niet!

Wildcameraonderzoek op het ecoduct Lage Veld en in de Steenwaard

door de zoogdierenwerkgroep, foto's: Jurgen Geven

De zoogdierenwerkgroep van de NVWC heeft in 2017 onderzoek gedaan met wildcamera's op het Ecoduct Lage Veld. Jurgen Geven en Hans Kunstman deden hetzelfde in de Steenwaard. Van beide onderzoekjes geven we hieronder een kort verslag.

Onderzoek Ecoduct Lage Veld

De vraag die we beantwoord wilden zien bij dit onderzoek was: Welke zoogdieren maken gebruik van het ecoduct om de oversteek over de A2 te maken? We waren niet alleen geïnteresseerd in de soorten zoogdieren maar ook in de aantallen en de frequentie van passages.

Het ecoduct valt onder Rijkswaterstaat, die het beheer heeft gedelegeerd aan Staatbosbeheer (SBB). Bij beide partijen moest dan ook eerst toestemming worden gevraagd. In het geval van Rijkswaterstaat was dit snel geregeld en van Staatbosbeheer hebben we veel ondersteuning gekregen. Door het verstrekken van materiaal zoals houten palen, prikkeldraad, batterijen en geheugenkaartjes voor de camera's en voor het onderzoek ook het beschikbaar stellen van twee camera's. Toen eenmaal was vastgesteld dat ook dassen gebruik maken van het ecoduct heeft de dassendeskundige van SBB Hans Vink het ecoduct enkele keren bezocht en pogingen gedaan de burcht te vinden.

Het project uitgevoerd door de zoogdierenwerkgroep die bestaat uit Johan de Kruijff, Hans Kunstman, Jurgen Geven, Marja Schuurman, Louis Raetsen, Kees Koopmans en Daniel Beuker.

De leden waren niet allemaal even intensief betrokken, maar alle handen hielpen zeker om het snel groeiende onkruid eens per drie weken te lijf te gaan. Johan was daarbij met de bosmaaier van de NVWC onmisbaar. Voor

de cameravallen werd gebruik gemaakt van de Bushnell Agressor. Een tweede methode die we, op aanraden van Hans Vink, hanteerden om de aanwezigheid van de das aan te tonen, was het aanleggen van prikkeldraad dwars over het ecoduct. Een das zal altijd onder deze op 10 cm boven de grond gespannen draad doorkruipen en daarbij één of meer van zijn onmiskenbare haren als spoor achterlaten. Deze methode was succesvol want 5 keer troffen we één of meerdere dassenharen aan.

De looptijd van het onderzoek was van 11 maart t/m 12 oktober 2017.

Het onderzoek op het ecoduct leverde de volgende zoogdieren op

ree	98x
vos	45x
das	22x
bunzing	7x
konijn	225x
haas	3x
muis spec.	1x
huiskat	31x

De aantallen betreffen ook hier de presenties, het aantal keren dat ze zich vertoonden voor de camera's. Daarbij hanteerden we als turfnorm tenminste één uur tussen de presenties. Een konijn dat zich binnen 40 minuten 7 keer fouragerend op camera vertoonde, werd als één presentie geteld.

Niet-zoogdieren die zich op camera vertoonden waren: buizerd, zwarte kraai, roodborst tapuit, steenuil en merel. Vermeldenswaard is nog dat de zomerfijnstraal in juli en augustus in groten getale bloeide midden op het ecoduct.

Onderzoek Steenwaard

Dit project werd onder auspiciën van Staatsbosbeheer regio Utrecht uitgevoerd door Jurgen Geven en Hans Kunstman. De vraag was hier ook: Welke zoogdieren komen voor in de Steenwaard?

In de Steenwaard werden op twee plekken cameravallen neergezet in de bosschages aan de aan weerszijden van de spoorbrug. Voordeel van deze plekken was dat deze niet openbaar toegankelijk waren en zo beschadwd zijn door wilgen, elzen en populieren dat de opslag van planten zeer gematigd was. We konden dit dan ook eens per drie weken met een klein handheggenschaartje bijhouden.

Per plek werden twee camera's gebruikt; één gericht op een voedselplek met een focus van 2 tot 5 meter en één gericht op een afstand van 4 – 10 meter. Als lokstoffen werden hier valerianaolie en pindakaas gebruikt en in een later stadium ook sardientjes en kattenvoer.

Dit laatste vooral bedoeld om kleine marterachtigen te lokken. Ook hier werden een keer per 3 weken de geheugenkaartjes vervangen.

Op een andere plek in de Steenwaard werd een zogenaamde mostella ingezet (zie foto) speciaal bedoeld om kleine marterachtigen (wezel, hermelijn en bunzing) op hun aanwezigheid te betrappen. De locatie van deze mostella was meer in open terrein nabij zowel water als enige losse bosschages. In de mostella werd visolie gedruppeld op het aanwezige zaagsel. De cameravallen die gebruikt zijn waren de Bushnell Agressor en de Bushnell Nature view in de mostella.

Het onderzoek liep van 4 april tot en met 15 september 2017
De zoogdieren die zich voor de camera vertoonden waren:

Boommarter	4x
Bosmuis	124x
Bruine rat	76x
Egel	21x
Haas	12x
Huiskat	13x
Konijn	191x
Vos	44x (21x halfwas)

Een zogenoemde mostella om kleine marterachtigen te betrappen

Niet-zoogdieren die voor de camera verschenen waren: groene specht, grote bonte specht, houtduif, merel, zanglijster, buizerd en havik (de laatste twee met prooi).

Het onderzoek met de mostella liep van 5 mei tot en met 15 september 2017. Ook de mostella werd bezocht. Helaas niet door wezels of hermelijnen. Wel toonden zich talloze bosmuizen, een spitsmuis spec., egel, koolmees en een koeientong op de camera.

Terugblik

Wat bleken de uitdagingen in de beide onderzoeken?

De gekozen locaties waren niet gemakkelijk bereikbaar. Soms moest geploeterd worden door hoog onkruid en geklommen worden via vrij steile hellingen, gesopt door moerasachtige weilanden, prikkeldraadversperringen worden overgestapt en dat altijd met bepakking van snoeimiddelen, lokstoffen, camera's, voorraad batterijen en een enkele keer een loeizware mostella. De één keer per drie weken uitgewisselde geheugenkaartjes met soms wel honderden foto's, video's bleken bij het uitlezen voor meer dan 90% uit 'loze' beelden te bestaan. Opnames die waren gemaakt door bewegend onkruid voor de camera, lichten van auto's, regen, mistflarden, schaduwen van bewegende boomtakken en nachtvlinders die voorbij vlogen. We hadden ook te maken met de dominante soorten ter plekke: konijnen op het ecoduct, bosmuizen en bruine rat in de Steenwaard en bosmuizen in de mostella.

Er is, met veel dank aan iedereen die actief meedeed, maar ook door de ondersteuners en sponsors zoals Staatsbosbeheer, NVWC zelf, heel wat werk verzet. In een opgetelde schatting komen we voor het onderzoek ecoduct Lage Veld op 240 uur. We zijn ook wijzer geworden. Er was nog geen enkel onderzoek gedaan naar het gebruik van het ecoduct Lage Veld. Na dit onderzoek hebben we in ieder geval een beeld van welke dieren er gebruik van maken en hoe vaak.

De A2 is in het rivierengebied een bijna onneembare barrière. Verkeersslachtoffers erlangs getuigen ervan. Verbindingszones in de kleinschalige Nederlandse natuur zijn enorm belangrijk alleen al voor het verse bloed voor de verschillende soorten. De pareltjes van ons onderzoek, de dassen bij het ecoduct Lage veld en de boommarter in de Steenwaard, bevestigen het gestage oost-west oprukken van zoogdieren binnen Nederland. Naar de dassen wordt nog verder onderzoek gedaan door Hans Vink van Staatsbosbeheer. Hoewel de das in sommige delen van Limburg en in het oosten van Nederland inmiddels als 'plaag' wordt gezien, is het heel bijzonder dassen zo ver westelijk in de Betuwe aan te treffen. De waarneming van twee dassen wijst op een mogelijke burcht.

Komende jaren zullen we op andere plekken in ons werkgebied onze camera's weer plaatsen. Een wolf zullen we daarop de eerste jaren nog niet verwachten in ons rivierengebied, maar we zouden niet verbaasd zijn als zich daar binnenkort wel een wasbeer zou vertonen.

Langsteelfranjehoed

De jeugdgroep gaat op zoek naar paddenstoelen

door Lara Zielhorst

Vandaag, 28 oktober 2017, ben ik met de jeugdgroep op zoek geweest naar paddenstoelen en we hebben meer dan 30 soorten gevonden. Er was nog een klein meisje, Nina van 5 of 6 jaar en verder alleen maar grote mensen. Meneer Kunstman vond het niet erg dat er maar zo weinig kinderen waren. We hebben gewoon zijn wandelroute gelopen.

Platte tonderzwam

Roodbruine schijnriderzwam

Doolhofzwam

Zwarte kluiwzwam

Zilvergrijze ridderzwam

Gele knotszwam

De eerste paddenstoel zagen we bij een boomstronk, dit waren zwavelkopjes. Toen vonden we de gewone hertenzwam en de platte tonderzwam. Aan de bovenkant van de platte tonderzwam zitten allemaal gaatjes. We zagen de grote en de kleine trechterzwam. Eentje daarvan mag je gewoon plukken om hem goed te bekijken, maar je moet ze wel op dezelfde plek terugzetten.

Een hele mooie paddenstoel is de doolhofzwam. De onderkant ziet er uit als een doolhof. Deze paddenstoelen gaan niet dood in de winter. Als je in de steel knijpt van de grote bloedsteelmycena gaat hij een beetje bloeden. We zagen ook nog geweizwammen, hertenzwammen en gordijnzwammen.

De zwarte kluiwzwam heeft allemaal verschillende vormen en de steel is heel bijzonder, die is geaderd, vertelde meneer Kunstman. Als je op de plaatjes drukt aan de onderkant van een melkzwam, komen er witte druppeltjes uit. Aan de bovenkant zie je een donsrand.

We hebben echt veel paddenstoelen gevonden. Een gewone vaalhoed met tranen aan de onderkant, de zilvergrijze ridderzwam, de gewone fopzwam, het paarsharttrechterje, het levermostrechttertje en anijschampionns waarvan je de kleine kunt opeten. Ik vond zelf een hele kleine, het plooirokje en een hele bijzondere, de gele knotszwam. Hoi hoi, zei meneer Kunstman. Mijn opa vond de witte knotszwam maar de zwarte knotszwam, eigenlijk heet die het aardtongetje, hebben we niet gevonden.

Er waren heel veel honingzwammen. We zagen ook een langsteelfranjehoed, sneeuwzwammetjes, een hele grote paddenstoel, de nevelzwam en een ieniemienie paddenstoel, het oranje-rood trechtertertje.

Paddenstoelen groeien in de herfst omdat er dan vaak veel regen valt en de grond nog warm is. De regen maakt ook het hout nat en daar groeien veel paddenstoelen op. Het was de eerste keer dat ik mee ging op zoek naar paddenstoelen en ik vond het erg leuk dat ik een zeldzame soort gevonden hebt, het levermostrechttertje op een grintpaadje tussen het mos. De foto's heb ik bijna allemaal zelf gemaakt en omdat Winny aantekeningen had gemaakt, kon ik over een paar paddenstoelen ook wat meer vertellen in dit verslag.

Anijschampionns

Honingzwam

Nevelzwam

Nevelzwam

Op muizenjacht met de jeugdgroep

door Barbara Zaat, foto's Cees van Appeldoorn & Jurgen Geven

Op zaterdag 7 oktober ging de jeugdgroep naar de tuin van Winny Verdouw om muizen te bekijken. Jurgen had vallen gezet en samen met Winny en Marja gevuld met hooi, appel, pindakaas, brood en meelwormen. Dat vinden muizen lekker, daar komen ze op af. Vrijdagavond zette Jurgen de vallen op scherp.

Om half negen komen de kinderen. Het is een aardige opkomst, er zijn 10 kinderen en een ouder en dan nog begeleiding. We zitten in de schuur van Winny gezellig aan een lange tafel. Eerst vertelt Jurgen nog wat in het algemeen over muizen. Je hebt grofweg drie soorten muizen: spitsmuizen, woelmuizen en ware muizen.

Iedereen vindt het heel spannend om te gaan kijken of er muizen in de vallen zitten. Gewapend met een grote zak gaan we naar buiten. In 7 van de 14 vallen vinden we een muis. Jurgen schudt ze voorzichtig uit de val in de zak. Ze blijven in een hoekje van de zak zitten, Ze houden schijnbaar niet zo van licht. Elke muis die we vinden, is weer een verrassing. Er worden heel wat gilletjes geslaakt. Het blijven muizen, toch een beetje eng. We hebben 7 woelmuizen gevangen met een vacht met een rossige gloed: de rosse woelmuis. Ze hebben ook prachtige kraalooogjes!

We gaan weer naar binnen om limonade te drinken en uilenballen te pluizen. De kinderen vinden het leuk om de uilenballen helemaal uit elkaar te plukken. Met behulp van satéprikkers en hun handen halen ze de muizenbotjes uit de uilenballen. We hebben een schema op papier waarop alle botjes staan aangegeven. Ze proberen alle botje te vinden. Specialiteit zijn de rode kaakbotjes van de spitsmuis.

En dan is het al weer tijd om naar huis te gaan. Ze krijgen allemaal een leerzaam foldertje mee naar huis over de verschillende soorten muizen. Een geslaagde en leerzame ochtend. Met dank aan Jurgen Geven.

Rosse woelmuis

42 dagen vlinders tellen in mijn eigen tuin

door Leo van der Kooij

Vanaf 30 juli tot 15 oktober 2017 heb ik op 42 dagen de vlinders die mijn tuin bezochten geteld. Ik begon met tellen op 30 juni. In juli heb ik 22 dagen geteld, in augustus 16 dagen en daarna nog incidenteel in september en oktober. De resultaten zijn in tabellen weergegeven.

Het vlinderjaar 2017 was ondanks het veelbelovende, vroege voorjaar toch een matig jaar. Juli was nog de beste maand, maar augustus viel zwaar tegen.

De beste periode was van 5 tot en met 10 juli met maximaal negen vlinders op 5 juli en zes soorten op 9 juli. Na een korte inzinking volgde een licht herstel vanaf 13 juli tot het einde van de maand. De beste dagen in de magere augustusmaand waren 4, 7, 8 en 14 augustus.

Op dagen dat het weer te slecht was en op dagen dat ik niet thuis was, is er niet geteld. Daarom ontbreken er dagen in de tabel.

In totaal heb ik acht soorten dagvlinders waargenomen, in totaal 146 exemplaren. Soorten die ik in 2016 wel heb

waargenomen, maar dit jaar niet, zijn distelvlinder en kleine vos. Ook heb ik geen enkele gammauil waargenomen. Weliswaar geen dagvlinder maar een overdag vliegende nachtvlinder, die in 2016 veel bij mij in de tuin vloog. Het leuke muntvlindertje zag ik slechts 1 keer en wel op 2 augustus.

Witjes vormden een probleem

De atalanta's en de dagpauwogen hadden vooral veel belangstelling voor de bloeiende vlinderstruik (Budleya). Zij konden minutenlang de bloemen één voor één uitzuigen, vlogen even op en gingen dan weer op een andere bloemtros verder met foerageren. Ook de gehakelde aurelia's vertoonden min of meer hetzelfde gedrag, hoewel zij toch vaker voor langere tijd uit de tuin verdwenen.

Bont zandoogje en muntvlinder

Een groot probleem vormden de witjes. Zij zijn heel onrustig en gaan zelden iets langer dan een paar seconden op een plekje zitten. Zodoende heb ik in lang niet alle gevallen de soort kunnen vaststellen. Zag ik een groot exemplaar, dan noteerde ik groot koolwitje. Kleine exemplaren noteerde ik als klein koolwitje. Als ik de kans kreeg om de vleugeltekening van de kleine koolwitjes goed te zien, vond ik in alle gevallen de kenmerken van het klein koolwitje. Het klein geaderd witje heb ik geen enkele keer met zekerheid kunnen waarnemen. Vandaar dat ik besloten heb

Dagpauwoog

Citroenvlinder

Atalanta

om alle kleine witjes die mijn tuin bezochten als klein koolwitje te noteren.

Territoriale bonte zandoogjes

Dan het bont zandoogje. Deze vlinders zijn door mij op bijna alle dagen in juli en in augustus waargenomen, maar nooit meer dan 2 exemplaren tegelijkertijd. Urenlang, van 's morgens vroeg totdat de zon uit de tuin verdween, fladderden zij rond. Bonte zandoogjes zijn heel territoriaal en gaan onmiddellijk fanatiek achter elke soortgenoot aan. Soms zelfs gaan ze een andere soort vlinder opjagen, maar zij ontdekken dan snel hun vergissing en geven het op.

Ook heb ik ontdekt dat eenzelfde bont zandoogje gedurende vele dagen achter elkaar een territorium in mijn tuin bezette.

Ik herkende dat vlindertje aan het ontbreken van een stukje vleugel. In ieder geval was deze vlinder alle dagen in augustus in mijn tuin aanwezig en op het laatst waren zelfs zijn kleurige vleugels aardig verbleekt.

Ook valt op dat bonte zandoogjes nauwelijks belangstelling hebben voor de vlinderstruik, die wel aantrekkelijk is voor de meeste andere soorten.

Boomblauwtje

Aantal dagen dat een soort is waargenomen en het maximum aantal op een dag.

Bont zandoogje	35 dagen	2 exemplaren
Klein koolwitje	21 dagen	2 exemplaren
Atalanta	17 dagen	2 exemplaren
Dagpauwoog	15 dagen	4 exemplaren
Groot koolwitje	8 dagen	1 exemplaar
Gehakkelde aurelia	7 dagen	1 exemplaar
Boomblauwtje	6 dagen	1 exemplaar
Citroenvlinder	2 dagen	1 exemplaar
Muntvlindertje	1 dag	1 exemplaar

Gehakkelde aurelia

Nog even de natuurtuin (in wording) bij De Steenuil

door Frans Waroux

Er is in de afgelopen maanden heel wat werk verricht in de tuin bij ons home 'De Steenuil'. Johan de Kruijff heeft van een bevriende relatie een drietal redelijk volwassen, halfstam perenbomen met kluit ontvangen, die achterin de tuin een plaatsje hebben gekregen. We hebben echter niet de indruk dat deze alle drie de winter zullen overleven en volgend voorjaar weer in bloei komen. Als een van de drie het haalt mogen we van geluk spreken.

Het achterste stuk land voorbij rechts de composthoop en links de vlierboom is zo goed als mogelijk was, ontdaan van de wortelstokken van de brandnetel en de wilde braam. Daarna is een groot stuk voorzien van compostarde uit onze eigen bak. Dat wordt een dezer dagen ingezaaid met een mengsel van inheemse planten. Wat komend jaar opkomt, wordt een verrassing. Wat niet opkomt zullen we nooit te weten komen. Dat is het leuke en het voordeel van deze vorm van tuinieren. Zorgen voor een grote verscheidenheid aan planten en struiken maar ze moeten wel het stempel inheems dragen.

Zee van brandnetels en bramen

Gelukkig is er weinig meer over van hoe het er uitzag toen de NVWC bij de Scouting introk. Toen, een grote zee van brandnetels en bramen. Bijna niet doorheen te komen. Dit werd twee keer per jaar door een van de vaders van een lid van de Scouting gemaaid en afgevoerd. Nu zijn we vrij constant wekelijks met meerdere personen bezig om het aanzien van dit stuk grond te verbeteren.

Het is werkelijk een genot er nu doorheen te lopen wanneer de zon schijnt en je allerlei insecten rond de bloemen en planten ziet vliegen. Er is dan grote drukte bij het insectenhotel waar volop beweging is rond de tientallen broed- en schuilplaatsen die daar zijn aangebracht. Ook het aantal waargenomen vlinders is dit jaar behoorlijk toegenomen, niet zo zeer in soorten als wel in aantallen. Een teken dat de variatie aan beplanting daarop een positieve uitwerking heeft gehad.

De klusgroep is nu bezig om zoveel als mogelijk is grassen met wortel en al uit de grond te trekken. Hierdoor krijgen andere planten meer de gelegenheid tot wasdom te komen. Dit wordt afgevoerd naar de tweede composthoop achter in de tuin want hoewel het slechte grond zou zijn, is de groeipotentie fors waarbij de smeewortel, de bijvoet en het boerenwormkruid absoluut een hoofdrol voor zich hebben opgeëist. Omdat met name de smeewortel een plant is waar heel veel insecten op af komen, is deze plant tot ver in het najaar ongemoeid gelaten.

Vogels, planten en muizen

Er is dit jaar ook een start gemaakt met het noteren van vogels die in of nabij

de tuin gezien en/of gehoord zijn. Dat lijstje heeft al een behoorlijke lengte, met 40 soorten. Hierbij ook vier soorten waargenomen in de Kleine Lek, direct achter De Steenuil. En dan zijn dat alleen de vogels die gezien of gehoord zijn op de woensdagochtenden wanneer de klusgroep aan de Steenovenslaan actief is. Ook is een aanvang gemaakt met het noteren van de planten die we in de tuin zijn tegengekomen. Tot nu toe 75 soorten.

Jurgen heeft ook al enkele muizenonderzoeken uitgevoerd. Dit met wisselend succes. Bij het eerste onderzoek, waarbij de klusgroep aanwezig was bij de controle, werd in acht van de tien vallen een muis aangetroffen. Voor de klusseniers een leuke afwisseling tijdens de werkzaamheden. Voor Jurgen, als onderzoeker, een bijzonder geslaagde actie met een grote respons. Een later in dit jaar gehouden onderzoek leverde slechts een score van één op tien op. Wellicht het verkeerde tijdstip.

Maar we gaan nu weer de winterperiode in waarbij de werkzaamheden in en aan de tuin op een wat lager pitje komen te staan. De aandacht wordt dan weer gericht op onder

andere het maken van nestkasten voor bos-, kerk- en steenuil en voor de torenvalk. In de volgende editie van de Hak-AI gaan we wat dieper in op de werkzaamheden van de Nestkasten Werkgroep.

Kortom, de klusgroep is actief aan de basis, is een geweldige uitlaatklep voor mensen die graag de handen uit de mouwen willen steken en wat te doen willen hebben en is bovendien een uitstekende gelegenheid voor de sociale contacten. Kom daarom op

woensdagochtend gerust eens gezellig een kop koffie drinken. Rond 09.00 uur komen de eerste klussers; er wordt dan direct koffie gezet en vóór half tien gaan we voor de eerste ronde. U bent van harte welkom.

Waarnemingen

Vogels in de tuin

- boerenzwaluw
- boomklever
- boomkruiper
- braamsluiper
- Canadese gans
- ekster
- fitis
- gierzwaluw
- groene specht
- grote bonte specht
- heggemus
- holenduif
- houtduif
- huismus
- huiszwaluw
- kauw
- kokmeeuw
- koolmees
- matkop
- merel
- pimpelmees
- roodborst
- slechtvalk
- sperwer
- staartmees
- tjiftjaf
- tuinfluiter
- gaai
- winterkoning
- witte kwikstaart
- zanglijster
- zilvermeeuw

- zwarte kraai
- zwartkop

Vogels in de kleine Lek

- blauwe reiger
- ijsvogel
- meerkoet
- spreeuw
- vink
- wilde eend

Planten

- akkerkool
- bereklauw
- bijvoet
- bitterkruid
- blauwe knoop
- bleekgele hennepnetel
- boerenwormkruid
- borage (komkommerkruid)
- bosandoorn
- bosanemoon
- bosrank
- brosse melkdistel
- buddleja
- Canadese guldenroede
- cipreswolfsmelk
- dauwbraam
- donkere ooievaarsbek
- egelantier
- fluitenkruid
- Gelderse roos
- gele dovenetel
- glanshaver
- groot kaasjeskruid
- grote brandnetel
- grote klis
- haagwinde
- hazelaar
- heel blaadjes
- heemst
- heermoes
- herik
- hondsdraf
- hop
- ijzerhard
- Italiaanse ossentong
- Jacobskruiskruid
- kattenstaart
- klapproos
- kleefkruid
- klein kaasjeskruid
- kleine kaardenbol
- Koninginnekruid
- krentenboompje
- kroppaar
- kruipende boterbloem
- kruipertje
- kruldistel
- liguster
- meidoorn
- nagelkruid
- paardenbloem
- raket
- ridderzuring
- rietgras

- rode klaver
- rolklaver
- schietwilg
- sint-janskruid
- sleedoorn
- smeewortel
- steenraket
- tripmadam
- valse salie
- vergeet-me-nietje
- vijfvingerkruid,
- vlasbekje
- vlier
- vrouwenmantel
- vuilboom
- witte dovenetel
- witte honingklaver
- wrangwortel
- zenegroen
- zomereik
- zwarte kornoelje

Nachtvlinders

- atalanta
- bont zandoogje
- bruin zandoogje
- dagpauwoog
- groot koolwitje
- icarusblauwtje
- klein geaderd witje
- klein koolwitje
- landkaartje

Waar komt die naam vandaan?

De ijsduiker

Een vogel is toch gewoon een vogel?

door: Ellen Geledst, foto's Paul van Veen

Zondagmiddag 5 november. Twee echtparen van onbestemde leeftijd – zo'n beetje dat middensegment van niet oud en niet jong waartoe ik zelf ook inmiddels behoor – laten hun hond uit bij recreatieterrein Rhederlaag, achter Arnhem. De ene man zegt: "Een vogel is toch gewoon een vogel? Waarom zou de ene nou bijzonderder zijn dan de ander?" De andere man bevestigt dit, maar is duidelijk een buurtbewoner. "En toch zijn hier al dagen hele hordes mannen met telescopen en camera's. Zij vinden het blijkbaar toch een hele bijzondere hier." Een van de vrouwen: "Wat is het ook alweer?" "Een ijsduiker. Dat zal wel iets heel bijzonders zijn."

Ik kan een heel eind met deze mensen meevoelen. Elke vogel is mooi, bijzonder. Niet het feit dat een dier zeldzaam is maakt hem mooi. Sterker nog, voor een flink aantal bijzondere soorten krijg je mij echt niet de deur uit. Als partner van een vogelaar heb ik vaak genoeg in de herfst in een bosje in de buurt van de duinen omhoog staan kijken naar herfstbladeren, omdat daar misschien een bladkoning tussen verstopt zou kunnen zitten. Of in koude weilanden op Goeree-Overflakkee midden in de winter tussen duizenden kolganzen een dwerggans proberen te ontdekken. En echt, een dwerggans is niet mooier dan een kolgans. Een bladkoning is gewoon een klein saai vogeltje. Het moge duidelijk zijn: niet de zeldzaamheid maakt voor mij een vogel bijzonder of mooi. Ook de bruine boszanger die plotseling opdook in de Steenwaard, op een steenworp afstand van Culemborg en die elders in de Hak-al ook wordt genoemd, heeft mij niet op de fiets doen stappen.

Speciaal

Maar toch... De ijsduiker in recreatieplas de Rhederlaag, die verdient het niet om zo neerbuigend te worden benaderd. "Een vogel is toch gewoon een vogel", dat is volkomen misplaatst als het om dit exemplaar gaat! Ik heb in mijn leven met een vogelaar aan mijn zijde vaker ijsduikers

gezien. Koukleumend op de Brouwersdam, zelfs vorig jaar in de buurt van Wijk bij Duurstede. Maar dat waren allemaal beesten in winterkleed. Voor mij zijn alle soorten duikers dan redelijk uitwisselbaar. "Een duiker is gewoon een duiker", zeg maar. Maar dit dier was in zomerkleed. En in de veertig jaar dat Paul naar vogels kijkt, heeft hij nog nooit een ijsduiker in zomerkleed gezien. Er broeden een paar honderd paar op IJsland, de rest van de populatie zit vooral heel noordelijk in Noord-Amerika. Daar waren we nog nooit geweest en ik zie het er ook niet zo een-twee-drie van komen. Dus dit was een cadeautje. Een fantastisch cadeautje!

Stippen en strepen

Een ijsduiker is een subtiel samenspel van een donkere vogel met hele fijne stippen en strepen. Hij is echt prachtig! Hoewel hij er al ruim een week zat, lukte het ons pas op zondagmiddag naar de Rhederlaag te rijden. We konden kiezen tussen de bruine boszanger op de fiets, of een wat langer uitstapje met de auto. Onze zoon koos voor dat laatste. Bij het recreatieterrein aangekomen, zagen we het strandje vol staan met mannen met telelenzen en telescopen. Een enkele vrouw ook, gebiedt de eerlijkheid te zeggen. Sommige mannen stonden niet, maar lagen op hun buik in het koude zand. Alles voor de ultieme plaat. En daar kwam hij boven water: wat een plaatje!

Omdat onze zoon hem een keer prima had gezien, wilde hij wel even wat anders doen. Hij wilde graag stenen gooien in het water. Om de boze blikken van de mannen met de teleden een beetje te vermijden, liepen we een heel eind langs het water naar een rustig stukje. En bezig met het maken van de grootste superplons ooit, kwam opeens de ijsduiker bij ons boven water. Niks teleden, niks telescoop. Gewoon met het blote oog, op zo'n vijftien meter bij ons vandaan. Alle stipjes en alle streepjes gezien!

Daarna konden we lekker naar de warme auto, om een paar boterhammen te eten. Paul ging nog even verder om een mooi plaatje te maken (kijk maar bij dit artikel of het gelukt is). En daar kwamen we het stel tegen dat durfde te beweren dat "een vogel gewoon een vogel is".

Zeeduiker in de branding

Het is niet zo moeilijk om de naam ijsduiker te verklaren. Hij broedt tenslotte in koude streken en is bij ons als het koud is (voor onze begrippen dan). En duiker is ook een zeer toepasselijke naam. Ik vind een dodaars bekijken op de afgraving al een opgave, omdat hij de neiging heeft om altijd onder te gaan als ik hem in de kijker heb. Maar die duikers, die kunnen er echt wat van. Ik vond het ook opvallend hoe ver een duiker onder water kan zwemmen. Staan net al die mannen met hun teleden klaar, duikt hij zomaar een heel eind verder bij ons stenengooiers op! Dat heet met recht een duiker.

De wetenschappelijke naam is *Gavia immer*. *Gavia* is duiker. Maar dat immer, dat is lastiger te vertalen. Zij die het weten kunnen, zijn het er ook niet helemaal over eens.

Er is een theorie die ervan uitgaat dat het afstamt van het Noorse 'Ember' of 'Immer', wat vertaald kan worden als 'schreeuwer in de branding'. Ik heb geen geluid gehoord, maar ik weet dat duikers soms een laag, wat spookachtig geluid voort kunnen brengen. Dus dat zou zo maar kunnen.

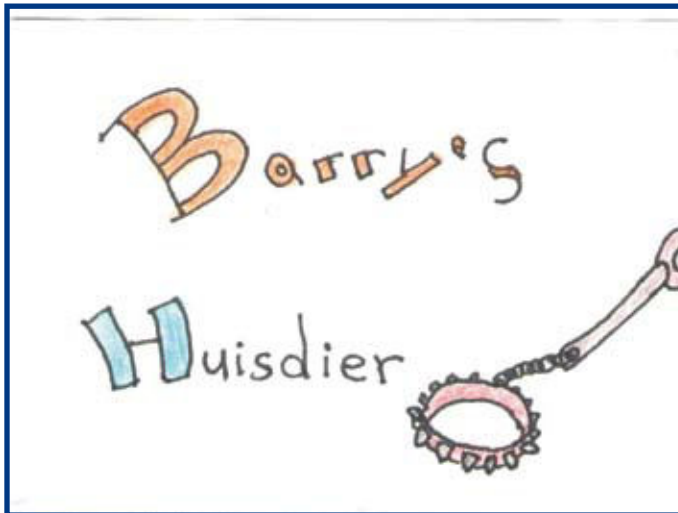
De andere theorie is dat 'Himbrini' ('Immer') van de Hybriden kan komen en dan 'hemelse rok' betekent. Dat zou verwijzen naar de

stippen en strepen, als een soort ruitpatroon van een rok in het broedkleed van de ijsduiker. Daar kan ik me, na het zien van deze buitengewoon spetterende vogel, veel bij voorstellen. Als je toch in een gebied woont waar je deze vogel vaak in zijn broedkleed kunt zien, dan wil je in zijn naam iets terug laten komen. Zou ik in ieder geval doen. Om alle mensen, ook die niet-vogelliefhebbers ervan te overtuigen dat niet elke vogel "gewoon een vogel" is.

Kinderen en papa gino

door Tijn Smeeman

700 soortendag,

door Kars Velling

Op 8 en 9 juni gaan we met zoveel mogelijk enthousiaste NVWC'ers, zoveel mogelijk planten en dieren in ons werkgebied ontdekken en op naam brengen. Dat alles om te vieren dat Culemborg in 2018 700 jaar stadsrechten heeft. Doet u mee?

Doel

Aandacht voor de natuur in en om Culemborg en voor de NVWC

Methode

Met zoveel mogelijk mensen '24 uur' de natuur in en zoveel mogelijk planten en dieren op naam brengen en doorgeven.

Wanneer?

Van vrijdag 8 juni 18.00 uur zaterdag 9 juni 18.00 uur

Waar?

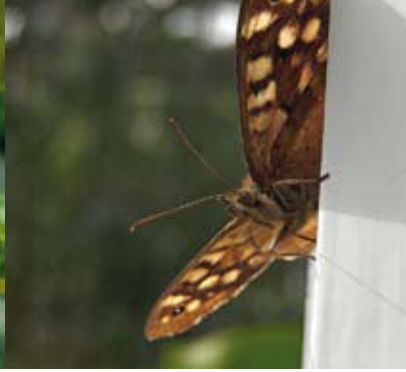
In ons hele werkgebied, maar het centrale punt is de Steenuil, Steenovenslaan

Hoe?

Twee pijlers: 1. NVWC'ers op pad en 2. excursies

1. Tijdens deze 24 uur worden zoveel mogelijk leden van de NVWC gevraagd om lekker op pad te gaan en planten en dieren in ons werkgebied op te zoeken, op naam te brengen en door te geven via Waarneming.nl. Dat kan individueel, maar ook in groepjes.
2. Daarnaast zijn er minimaal 15 excursies die vertrekken van de Steenuil naar allerlei gebieden en met een thema. Er is een excursieleider en de excursies gaan altijd door! Alleen of met 3, 5, 28 of 50 mensen op pad en soorten scoren.

Culemborg 700

De stand en stands

In de Steenuil is het zenuwcentrum en daar is 'altijd' iemand aanwezig die de meest actuele stand van de waarnemingen heeft en deze op een opvallende en duidelijk manier in beeld brengt. Ook zijn er stands van alle werkgroepen waarin ze laten zien wat ze doen. Deze worden zodanig ingericht dat ze ook zonder bemensing kunnen.

Natuurvraagbaak

Daarnaast is er de natuurvraagbaak waar iedereen die iets heeft gevonden dat hij/zij niet op naam kan brengen bij langs kan om met experts, in boeken en op internet de juiste naam te vinden. Het kan gaan om planten of insecten in potjes, maar ook foto's kunnen hier worden gedetermineerd, als het maat gaat om foto's uit ons werkgebied en van 8 of 9 juni.

Natje en droogje

De hele tijd is er in de Steenuil koffie, thee en fris te krijgen en wat lekkers. Rond ontbijt zijn er ook broodjes en melk, en rond lunchtijd broodjes en soep voor de deelnemers.

Mogelijke excursies (dit zijn alleen maar de eerste ideeën):

1. Nachtvlinders, licht, smeer en vallen (zeker op vier plekken wordt de hele nacht gevangen met een val die gezamenlijk bij de steenuil wordt gecontroleerd).
2. Vogels: 's morgens vroeg voor de geluiden van (late) broedvogels in Baarsemwaard, Goilberdingerwaard, Everdingerwaard, overdag naar de Plantage en omgeving en een fietstocht door het Beesdse Veld en de Marienwaardt.

3. Grassen en zeggen, omgeving Steenuil, Baarsemwaard, Tichelterrein.
4. Planten in uiterwaarden, Regulieren, Plantage, Tichelterrein (orchideeën), etc.
5. Waterdierpjes en waterplanten: scheppen in Parijsch en de Zump
6. Vissen, in samenwerking met de hengelsportvereniging
7. Zoogdieren: vallen en cameravallen, vleermuizen met bat-detector
8. Insecten: vliegen, muggen, kevers, vlinders, sprinkhanen en andere Steenwaard, Zump, Tichelterrein
9. Bodemdierpjes Plantage, omgeving Steenuil
10. Mossen en korstmossen: op pad, verzamelen en bij Steenuil op naam brengen en verwerken in een: mosplateau of mosgraffity.

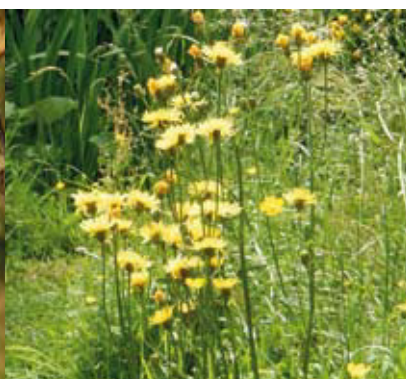
Jeugd

De jeugdgroep doet vast en zeker mee en mogelijk dat ook de jongeren (van 12-25 jaar) nog activiteiten gaan ondernemen om mee te werken aan de 700 soorten.

Alles nog open, ideeën welkom!

Nog heel open, dus iedereen die goede ideeën heeft over een activiteit die bijdraagt aan het doel is van harte welkom dat te melden. Dat kan om excursie-achtige zaken gaan, maar ook leuke individuele of groepsacties zijn prima. Wil je meehelpen om deze actie tot een succes te maken, wil je een excursie begeleiden of op andere manieren meewerken? Laat het ons weten. Voor alle zaken over deze activiteit: mail naar 700soorten@nvwnc.nl.

Sarie, Han & Kars

Agenda

Januari

- dinsdag 3 januari 2017 nieuwjaarsbijeenkomst
- dinsdag 10 januari 2017 lezing bibliotheek Natuur rond Culemborg
- woensdag 11 januari 2017 bestuursvergadering
- vrijdag 13 januari 2017 knotten
- vrijdag 13 januari 2017 jeugdactiviteit knotten
- dinsdag 17 januari 2017 lezing

Februari

- vrijdag 3 februari 2017 vogels in de buurt
- vrijdag 3 februari 2017 knotten
- dinsdag 7 februari 2017 kopijdatum Hak-al en jaarverslagen
- woensdag 8 februari 2017 bestuursvergadering
- dinsdag 14 februari 2017 lezing bibliotheek Natuur rond Culemborg
- vrijdag 17 februari 2017 jeugdactiviteit reeën en dieren sporen
- dinsdag 21 februari 2017 lezing
- vrijdag 24 februari 2017 knotten

Maart

- vrijdag 3 maart 2017 vogels in de buurt
- maandag 6 maart 2017 NME Natuurfeestdag
- woensdag 8 maart 2017 NME Natuurfeestdag
- dinsdag 14 maart 2017 lezing bibliotheek Natuur rond Culemborg
- woensdag 15 maart 2017 bestuursvergadering
- zaterdag 18 maart 2017 jeugdactiviteit waterdieretjes ism NME
- dinsdag 21 maart 2017 lezing

